

scheldestromen

7 | winter 2011 | tijdschrift van waterschap Scheldestromen

Bier van Zeeuwse bodem

Hoe tover je een winter-
tuin om in vogelparadijs
3 tips

Muskusratten vangen
"Als ik witte brokjes
zie drijven, weet ik het al."

Verder: Achter de schermen bij Damen / Oude sluizen Hansweert / Graven bij Geersdijk

Ieder jaar gebeurt het weer. Meestal zo in de maanden oktober, november. Dan lees je het weer in de krant. De media, geregeerd door de waan van de dag, trappen er elke keer weer vol in en berichten er ruim over. En iedereen gaat er mee aan de slag en neemt de nodige voorbereidingen, want natuurlijk geloven we wat de kranten schrijven. Maar wanneer roept iemand dit fenomeen een halt toe. Maakt een einde aan die onzin en richt zijn aandacht op belangrijkere dingen. Helaas worden ze elk jaar weer serieus genomen: de dwazen die een extreem strenge winter voorspellen.

Rudy Visser is waterschapsfotograaf

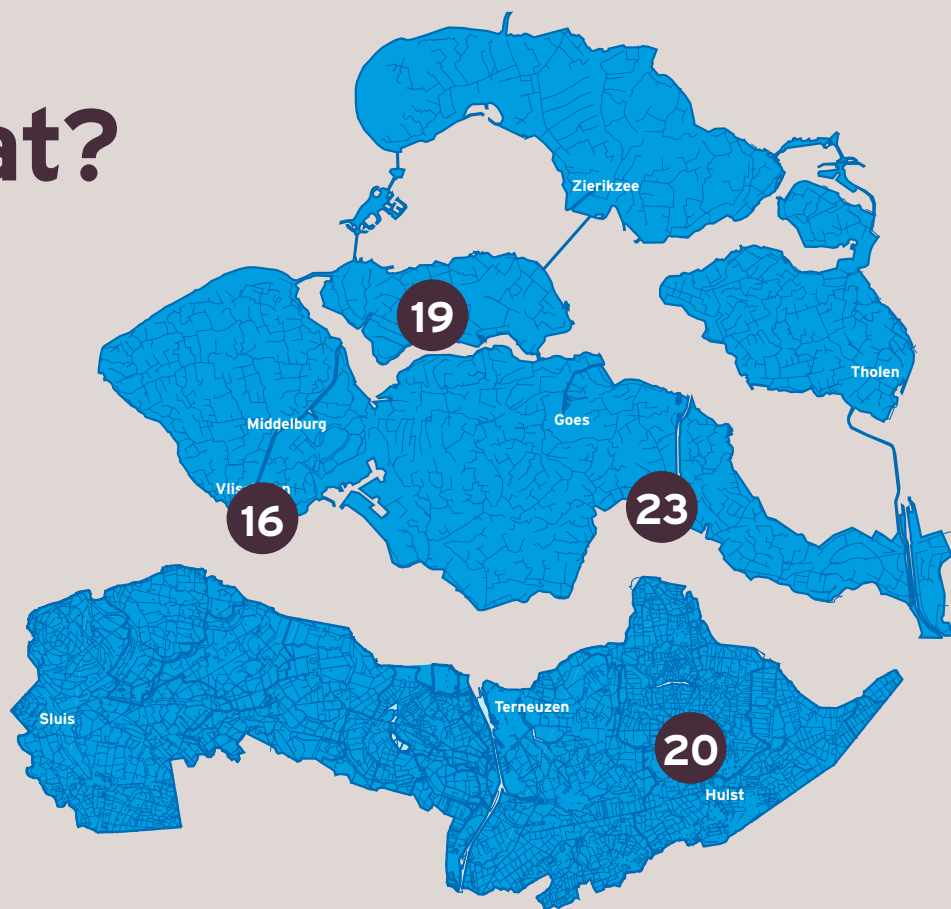

Mistvlagen tussen Heinkenszand en Nisse.

waar gebeurt wat?

pagina

- 16** Achter de schermen bij Damen Vlissingen
- 19** In de steigers: waterlopen Geersdijk
- 20** Bierbrouwerij De Halve Maan Hulst
- 23** Oude sluizen Hansweert

inhoud

Een kijkje bij Damen Schelde Naval Shipbuilding is niet iedereen gegund. Lezer Jacco den Toonder diende deze wens in, met succes. Hij kreeg een rondleiding over de werf.

colofon

Scheldestromen is het tijdschrift van waterschap Scheldestromen. Iedereen die interesse heeft, kan een gratis abonnement aanvragen. Het blad verschijnt vier keer per jaar. Het volgende nummer verschijnt half maart.

Redactie: Linda van Dijke (LvD, eindredacteur), Arjan Goossen (AG), Janneke Potter (JP), Chantal de Putter (CdP), Danielle Steijn (DS) en Rudy Visser.

Overige tekstbijdragen: Joséphine van Belzen (JvB), Sandra Minneboo (SM).

Fotografie: Rudy Visser, Simavi (p. 7 onder), Nationale Beeldbank (vogels p. 5 en 13), Linda van Dijke (p.12).

Opmaak: Life Design, Zierikzee

Druk: Jumbo Offset, Goes

Weer of geen weer, onze muskusrattenbestrijders leggen ki-lo-meters op een dag te voet af. Wankel over het randje van de waterloop, in de mooie winterzon of in de snijdende vrieskou. Soms zelfs op de schaats. We liepen een stukje mee met Manoah Goverse in het Walcherse landschap.

In 3 tips tovert u uw tuin om in een waar vogelparadijs. Laat die mezen maar komen!

John Vermeersen van bierbrouwerij De Halve Maan in Hulst: "Voor de vergisting plaatsvindt, proeven we het brouwsel. Het smaakt dan naar een hand suiker in een glas water."

Bij de familie Thilleman in Aardenburg is altijd wat te vieren.

Reacties, vragen of suggesties?
Ons redactieadres:
 Afdeling Communicatie
 en Bedrijfscultuur,
 Antwoordnummer 700, 4330 WB
 Middelburg (geen postzegel nodig)
communicatie@scheldestromen.nl,
 088-2461000 (lokaal tarief).

www.scheldestromen.nl/tijdschrift

Waterschap Scheldestromen

Volg ons op twitter:
www.twitter.com/waterschap

Op de cover: Manon Murre, pagina 7

Er komen heel wat extra fietskilometers langs de wegen van het waterschap, ook bij u in de buurt?

Fietspaden 2011

Heikant - Sint Jansteen	1,4 km
Groede - Oostburg	4,9 km
Aardebolleweg (Wolphaartsdijk)	2,6 km
Blooisdijk (Zonnemaire-Brouwershaven)	1,8 km
Kraaijertsedijk (Ovezande - 's-Heerenhoek)	1,0 km

Fietspaden 2012

Reuzenhoeksedijk (Terneuzen)	3,4 km
Provincialeweg (Wissenkerke)	2,6 km
Stoofweg (Sint-Annaland)	1,0 km
Kloetingseweg ('s-Heer Abtskerke)	1,1 km
Nieuweweg (Wissenkerke)	1,7 km

Kilometers fietspad erbij

Wikken en wegen met bermen

We krijgen wel eens klachten over het onderhoud van onze bermen. Putten langs de kant van de weg zien er gevaarlijk uit en mensen melden dat dan terecht bij ons. We beoordelen iedere situatie maar kunnen het niet altijd naar tevredenheid van de melder oplossen. Het opvullen van putten met gebroken puin kan bijvoorbeeld alleen in droge periodes, omdat het anders weinig effect heeft. Soms is het opvullen niet genoeg. Dan kan een berm in aanmerking komen voor versteviging met doorgroeiende stenen. Dat is echter een zeer dure oplossing, zo'n 25.000 per kilometer (één kant van de weg). U begrijpt dat we die afweging daarom altijd zeer zorgvuldig moeten doen, want met 3900 kilometer plattelandsweg kun je nooit iedereen tevreden stellen. (JvB)

Uit het lezersonderzoek: een 8,1!

Bij het herfstnummer van dit tijdschrift, werden lezers uitgenodigd mee te doen aan het lezersonderzoek. Het tijdschrift krijgt maar liefst een 8,1 van de respondenten! Een cijfer waar de redactie erg blij mee is. Hoofdredacteur Linda van Dijke: "We werken met een enthousiast team aan het blad en dan is het erg fijn als lezers dat waarderen." Daarnaast werden lezers gevraagd of hun mening over het waterschap was veranderd. Linda: "Zo'n tweederde van de ondervraagden geeft aan dat men door het lezen van ons tijdschrift anders aankijkt tegen het waterschap. Men geeft aan meer inzicht te hebben in wat het waterschap doet met het belastinggeld en meer betrokken te zijn bij de organisatie op zich." (LvD)

De redactie: Rud Visser, Danielle Steijn, Jantje de Vletter en Jannet van der Zanden. Zittend: Linda van Dijke en Arjan Goossen.

Lezer op onze cover:

"Ik was op jullie open dag en werd overgehaald door de fotograaf om mee te doen aan deze fotoshoot. Ik ben eigenlijk niet zo van op de foto gaan maar heb toch de stoute schoenen aangetrokken. Ik had totaal niet verwacht dat mijn foto zou worden uitgekozen. Ik dacht 'nee joh, ze hebben vast wel betere'." Lezeres Manon Murre (37) is geboren en getogen in Zeeland en woont nu met vriend en dochters Kerstin en Ilse in Bergschenhoek. "Ik ben vijftien jaar geleden voor mijn studie in Breda op kamers gegaan en kreeg daarna een baan aangeboden bij Cityjet op Rotterdam Airport. Eerst als stewardess en sinds de kinderen er zijn, op de grond. Door jullie blad blijf ik op de hoogte van Zeeland. Zeeland voelt echt als thuiskomen; mijn familie en vriendinnen wonen er en in de toekomst willen we ook weer terugkomen." (LvD)

Manon Murre

Lezeres Manon Murre is dit keer ons covermodel. Zij is gekozen uit de foto's die genomen zijn op de open dag van het waterschap.

Toiletten voor Bangladesh

foto: Simavi

Voor ons lijkt het zo vanzelfsprekend. Schoon water uit de kraan waar je niet ziek van wordt. Toiletten die schoon en fris zijn. Helaas beschikt niet iedereen over die luxe. In het arme Bangladesh bijvoorbeeld, is een groot deel van het drinkwater vervuild. Ziektes als cholera en tyfus zijn er schering en inslag. En schone toiletten zijn er haast niet te vinden. Het gebrek aan veilig water komt onder meer door het hoge zoutgehalte in het grond- en oppervlaktewater door de instroom van zeewater. De Verenigde Naties geven in de zogenaamde milleniumdoelen aan dat iedereen op de wereld recht heeft op schoon water en schone wc's. Het waterschap vindt het belangrijk hier een bijdrage aan te leveren zodat ook mensen in arme landen zicht hebben op een betere gezondheid.

Scheldestromen steekt dit jaar en in 2012 en 2013 € 50.000,- in een project van Simavi in Bangladesh. Vijftig procent van de inwoners van de regio's Satkhira, Khulna en Bagerhat heeft momenteel geen toegang tot een hygiënisch toilet. Jaarlijks sterven in Bangladesh 50.000 kinderen aan de gevolgen van uitdroging door diarree. Met de bijdrage van het waterschap installeert Simavi 4050 latrines voor arme gezinnen, realiseert het sanitaire voorzieningen op dertig scholen en richt de organisatie sanitatiecentra op voor het verbeteren van de gezondheidssituatie in de zuidwestelijke kustgebieden. (SM)

35 25 cm

De uit Noord-Amerika afkomstige muskusrat is begin 20^e eeuw ingevoerd om zijn dikke bontvacht. Een volwassen dier is 35 centimeter lang en heeft een zwarte, onbehaarde, staart van nog eens 25 centimeter. Het weegt 1,5 kilo. Tussen de tenen van zijn achterpoten zitten zwemborstels, waardoor hij een perfecte zwemmer is. In tegenstelling tot de bruine of zwarte rat, vormen muskusratten geen gevaar voor de volksgezondheid.

Manoah is een van de zeventien muskusrattenbestrijders van het waterschap. Een echte natuurliefhebber, die het geweldig vindt om zijn dagen buiten op de Zeeuwse klei door te brengen. Zijn liefde voor dieren is groot, maar hij ziet in dat de veiligheid van de omgeving wordt bedreigd als de muskusratten hun gang kunnen blijven gaan. Het vangen gebeurt wel op een zo diervriendelijk mogelijke manier, waardoor de dieren niet lijden. "Iets waar ik altijd goed op let bij het zetten van mijn vallen."

Speuren

Zijn gebied met 880 kilometer waterkant is redelijk dichtbevolkt met muskusratten. Er lopen vrijwel dagelijks raten in zijn val. In andere gebieden is dat gelukkig al veel minder. Midden op Walcheren, boven Meliskerke, kruisen twee watergangen en drie sprinkken elkaar; een ideaal gebied voor muskusratten om te trekken en elkaar te ontmoeten. Hij steekt zijn stöberstok in het drassige riet op zoek naar gangen in de oever, op zoek naar locaties voor zijn vallen.

Sporen

Manoah let op verschillende zaken: "Zodra ik witte brokjes in het water zie drijven, weet ik dat er muskusratten in de buurt zijn geweest. Deze brokjes zijn restanten van rietwortels waar ze aan gepeuzeld hebben. Ook lusten ze graag tarwe, dus als ik happen uit het veld zie, weet ik dat ik daar in de sloot moet gaan kijken. Daarnaast houden ze onder andere van bietenbladeren en gras, dus ook bij die percelen let ik extra goed op. Tenslotte let ik op vertrapte graspaadjes die recht naar boven lopen, zogenaamde wissels. Ook een teken van hun aanwezigheid", vertelt de bevlogen bestrijder.

Zelfgemaakte klemmen en fuiken

Manoah plaatst de zelfgemaakte klemmen onder het wateroppervlak voor de ingang van de bouw, zoals een muskusrattennest heet. In de buurt van de bouw plaatst Manoah verschillende fuiken en klemvlotten. Fuiken zijn onderwaterkooien waar de muskusrat inzwemt. "Dan hebben we nog veel fuiken die we in duikers (betonnen buis) plaatsen. Of vallen die we eruit laten zien als een duiker. De muskusrat denkt dan dat hij erdoorheen kan zwemmen, maar vervolgens zit hij klem. De klemvlotten

Bepakt en bezakt met waadpak, ijzeren st berstok en wat winterpeen gaat Manoah Goverse (32) dagelijks op pad om de muskusrattenpopulatie op Walcheren te verkleinen. Muskusratten zorgen met al hun gegraaf ervoor dat sloten verstopt raken en oevers verzakken. Het herstel van die schade brengt hoge kosten met zich mee en kan daarom beter voorkomen worden door ze te bestrijden.

door Danielle Steijn-Laing

A man wearing a green waders, a green beanie, and black gloves is walking through tall, dry reeds. He is holding a long, thin stick in his right hand. In the background, there is a body of water and a clear blue sky.

**muskusrattenjacht
‘• e houden van
bietenbladeren’**

Links: Muskusrattenbestrijders lopen niet alleen op het droge.
Midden: In de klemvlotten zitten winterpenen.
Onder: Manoah in een duiker.

kunnen mensen zelf op het water zien drijven. Het zijn drijvende kooien met vier klemmen en vier dikke winterpenen erin. De muskusratten komen af op de zoete geur, duiken onder de rand van de kooi door en worden zo in één klap gevangen. Deze kooien en klemmen hebben we zo gemaakt, dat er zo weinig mogelijk andere dieren in komen. Er zijn altijd nieuwe dingen die we willen uitproberen om te verbeteren. Zo hebben we sinds enige tijd de visontsnapper; een mogelijkheid voor kleine vissen om direct uit de fuik te zwemmen. Voor grotere vissen openen we tijdens onze ronde een deurtje om ze vrij te laten.”

Ernstige schade

De muskusrat hoort hier niet thuis. Maar voelt zich in onze waterrijke provincie wel thuis. Natuurlijke vijanden heeft-ie niet en met drie nesten per jaar planten ze zich razendsnel voort. Het ondermijnen van de oevers blijft niet beperkt tot de omgeving van de sloot. Muskusratten kunnen vele meters naar binnen graven voordat ze besluiten hun nest te bouwen. Deze gangen, die ze ook graven om te vluchten of te schuilen, kunnen zorgen voor inzakkende oevers en gestremde waterlopen. Daardoor kunnen we als waterschap geen goede doorstroming van het water garanderen. Maar er kunnen ook

ongelukken gebeuren. Trekkers die op het land rijden, kunnen wegzakken met alle gevolgen van dien. Ook koeien of paarden kunnen in een van de gangen trappen. Manoah: “We zien ook gevaren voor spoordijken. Al dat gegrave kan ook daar zorgen voor verzakkingen. Het geluk dat we in Zeeland hebben, is dat ze niet makkelijk in onze waterkerende dijken kunnen graven. De zware steenbekleding is namelijk bestand tegen hun gegrave. Het bestrijden van de muskusratten moet voor onze veiligheid.”

Help mee

Het vangstsucces is mede afhankelijk van de meldingen die binnenkomen van inwoners. Wie een muskusrat ziet of zijn aanwezigheid vermoedt, kan ons helpen door dit te melden bij het waterschap. Voor het bestrijden van de bruine rat, die juist veel bij schuurtjes te vinden is, kan men de gemeente bellen. Zo kunnen we samen onze omgeving veilig houden. ■

Slik op de weg, wat nu?

Bijna dagelijks ontvangt het waterschap via het digitale klachtenformulier meldingen over allerlei waterschapszaken. In dit jaargetijde zijn dat vaak meldingen van slik op de weg. Om direct actie te kunnen ondernemen ontvangen we deze meldingen graag telefonisch.

Komt u slik op de weg tegen en is er sprake van een gevaarlijke situatie? Aarzel niet en bel naar 088-2461000 (lokaal tarief), ook na werktijd. Zo'n melding komt dan direct bij de opzichter terecht en die kan actie ondernemen.

Ingekomen mail

"Gisterochtend ben ik bijna met mijn fiets onderuit gegaan op de Zeestraat in Ossenisse door de slik. Ik dacht: "Ik geef ze de kans om het op te ruimen en kijk hoe het morgen is!" Ook vanochtend lag er nog slik. Wel minder, maar het was nog steeds glibberig. Aangezien het nog donker is als ik daar op mijn fiets voorbij kom is dat erg lastig. Fietsverlichting is niet dusdanig dat je alles goed kunt inschatten van een afstand. Het is niet veel wat er ligt maar genoeg om in het donker onderuit te gaan. Gevaarlijk voor fietsers. Hopelijk komt iedereen goed weg met deze melding."

Naam bij redactie bekend

Onze reactie:

"Bedankt, we hebben uw melding ontvangen. De opzichter van dit gebied is meteen gaan kijken. Om voortaan sneller actie te kunnen ondernemen, vragen wij slikmeldingen graag telefonisch te doen."

Belasting betalen in termijnen

In januari valt de belastingaanslag gebruikers bij u op de mat. U kunt er voor kiezen om deze belasting te spreiden over zes betaaltermijnen. Wilt u gebruik maken van deze mogelijkheid? Via onze belastingtelefoon, 088-2461100 (lokaal tarief) kunt u dit doorgeven.

Sneeuwvlokken dwarrelen in de tuin. De thermometer wijst weer onder nul aan en volgens de weerberichten blijft het nog wel even doorwinteren. Een merel in de sneeuw witte tuin is op zoek naar eten. Binnen knettert het vuur in de open haard en is het behaaglijk warm.

door Chantal de Putter

De eerste kraaienpootjes? Nee, het was de waterhoen...

een vogelvriendelijke tuin in 3 stappen

Top 5 tuinvogels 2011:

1. Huismus
2. Koolmees
3. Merel
4. Pimpelmees
5. Vink

De koolmees komt graag bij de voedertafel.

Een sfeervol winterse inleiding, maar voor vogels is deze periode toch wat minder romantisch. Door sneeuw en langdurige vorst kunnen vogels moeilijk aan eten komen, juist in een periode dat ze extra voedsel nodig hebben om warm te blijven. In de winter lijken de vogels dik omdat ze hun veren opzetten. Een handige techniek om warm te blijven. Tussen hun verenpak 'vangen' ze lucht die isoleert. In deze witte wereld vallen ze nog eens extra op en door honger zijn ze minder alert op katten en roofvogels. Voor tuinvogels is het echt overleven.

Helpen? 3 tips

U kunt het hele jaar door de vogels helpen door uw tuin met een paar aanpassingen om te toveren in een vogelvriendelijke tuin. In echte barre winters zullen ze hier zeker profijt van hebben. Vogels zijn niet veeleisend. Dit zijn hun wensen:

(1) Beschutting

Het is belangrijk dat in de tuin een paar doornige, dichtbegroeide of groenblijvende struiken of een boom staan, waar de vogels in kunnen schuilen en slapen. Ook een nestkastje is een goed alternatief, het liefst met de opening op het noordoosten. Creëer een ruime en overzichtelijke voer- en drinkplek.

Vogels willen rustig kunnen eten en drinken waarbij ze het gevaar van veraf zien aankomen.

(2) Water

Elke vogelvriendelijke tuin herbergt zeker één waterelement. Een drinkbak of waterschaal is een goed alternatief voor een vijver. Ververs regelmatig het water en doe gaas over de drinkbak zodat ze geen bad kunnen nemen en vastvriezen. Zet de bak wel op een overzichtelijke en liefst verhoogde plek.

(3) Bladeren

Vogels houden van rommelige, niet opgeruimde tuinen. Tussen de takjes, bladeren en dode plantenresten vinden vogels veel insecten en zaden. Ook tussen de bodembedekkers in de tuin leven veel insecten die de tuinvogels heerlijk vinden. Heeft u dus geen zin om bladeren op te ruimen, dan heeft u in ieder geval een goede reden.

Eet smakelijk!

Eigenlijk is het alleen bij aanhoudende sneeuwval en strenge vorst echt nodig de vogels een handje te helpen. Maar natuurlijk is het ook gewoon leuk om ze te verwennen. Het kan geen kwaad. Ze zullen zich niet volproppen als hun honger gestild is. Ook zullen ze niet verleren

zelf voedsel te vinden. Daarom kunt u ze het hele jaar bijvoeren.

En dan... Lente!

Over een paar maanden is koning winter weer vertrokken en kunnen we weer genieten van de eerste lentezonnestrallen. De tuinvogels hebben het dan druk: een partner zoeken, een nest bouwen, eieren leggen en jongen grootbrengen. Vetbollen en pinda's kunnen in het voorjaar beter van het menu worden geschrapt. Jonge vogels kunnen grote zaden en hele pinda's niet verteren. ■

Met dank aan Karel Leeftink
van Staatsbosbeheer een
www.vogelbescherming.nl

Op het vogelmenu

- Appel, peer, banaan (gehalveerd)
- Brood (kruimels)
- Ongebrande pinda's
- Zonnebloempitten
- Ongekookte haverwortel
- Strooivoer
- Kant-en-klare vetbollen uit de winkel

21,5

Het aantal kilometers
fietspad dat we dit jaar
en volgend jaar
aanleggen.

Gebouwen, boten en vliegtuigen op schaal

Op 25 en 26 februari vindt in de Zeelandhallen in Goes de Modelbouwshow 2012 plaats. Professionals (architecten, scheepsbouwers) en hobbyisten bouwen gebouwen, voertuigen, boten en vliegtuigen op een gestandaardiseerde schaal na. Het evenement is een ontmoetingsplatform voor liefhebbers van modelbouw en LEGO, die kennis en ervaring met elkaar kunnen uitwisselen en waar anderen kunnen genieten van de wereld in het klein. Kijk voor meer informatie op www.modelbouwshow.nl.

Golven: Walcheren in woord en beeld

Dit najaar verscheen het boek *Golven*; een poëzie en proza van Jorien Brugmans en Jan J.B. Kuipers met fotografie van Martin van Thiel waarin ze samen laten zien hoe Walcheren 'golft'. Met beelden van en verhalen over kreken, waterlopen, de zee, stijgende en dalende trapgevels, klederdracht, mentaliteit en infrastructuur willen zij de beweging van Walcheren aantonen. Het boek is voor € 25,- verkrijgbaar bij de Drukkery in Middelburg of via de uitgeverij: www.dichterbijbeeld.nl

Gentse kerstmarkt

Ieder jaar wordt het Sint-Baafsplein in Gent omgetoverd tot een sprookjesachtige kerstmarkt. Verlichte straten, gezellige kraampjes met kerstcadeautjes en -decoratie, sfeervolle kerstmuziek en de schaatsbaan brengen het kerstgevoel. Na afloop kunt u bij een van de vele gezellige restaurantjes nagenieten met een glaasje glühwein of een kop warme chocolademelk. Proef er zelf de warme kerstsfeer in deze koude dagen.

Kerstmarkt vanaf 9 tot en met 30 december

excursie door de duinen van Neeltje Jans

Tussen de Oosterschelde en de Noordzee ligt het unieke duingebied van Neeltje Jans. Het Zeeuwse Landschap organiseert op 30 december om 14.00 uur een leuke excursie. Ga lekker uitwaaien en laat u verrassen door de natuur in deze duinen. De excursie start bij het startbord en de vlaggen van Het Zeeuwse Landschap en Natuurmonumenten op de hoek van de parkeerplaats van Deltapark Neeltje Jans (betaald parkeren).

Voor onbetaald parkeren zet u de auto bij het Topshuis aan de overzijde. Volwassenen betalen voor deze excursie € 3,- en kinderen tot 16 jaar € 1,50. Voor donateurs en hun huisgenoten (op vertoon van hun lidmaatschapsbewijs) is het gratis. Meer informatie kunt u vinden op www.hetzeeuwselandschap.nl. Daar vindt u nog meer leuke wandelingen rond kerst en het nieuwe jaar, zoals bij Oranjezon, het Verdrongen Land van Saeftinghe of op het landgoed Ter Hooze in Middelburg.

Duik er eens in!

1 januari is weer de dag van de nieuwjaarsduik. Op Westerschouwen zelfs voor de zestiende keer. Daar zullen honderden bikkels om 15.00 uur het ijskoude water trotseren. Deelnemers krijgen een warm welkom met een Unoxmuts en worden na afloop getrakteerd op een warme kop erwtensoep. Durfals kunnen zich aanmelden via www.nieuwjaarsduikwesterschouwen.nl. Sinds 2008 vindt er ook in Domburg de nieuwjaarsduik plaats en ook op het Badstrand in Vlissingen duiken honderden waaghalzen het nieuwe jaar fris tegemoet. Als u niet zelf het koude water in wilt, kunt u wellicht komen kijken naar de verkleumde deelnemers.

: achter de schermen

Een lezer krijgt een kijkje in de keuken bij een bedrijf of gebied waar normaal geen publiek is toegestaan.

Vlissingen en de Schelde horen bij elkaar. De werf bestaat al meer dan 135 jaar en bood aan duizenden Vlissingers werk. Vandaag de dag weet de rest van de wereld deze scheepsbouwer ook te vinden. Voor één keer binnen bij Damen Schelde Naval Shipbuilding.

door Arjan Goossen

over de Schelde

“Als kind zag ik uit mijn slaapkamer de romp van de schepen in aanbouw boven de daken uitsteken”, vertelt lezer Jacco den Toonder (46) uit Vlissingen enthousiast. Hij kreeg, bij hoge uitzondering, een rondleiding.

Onderweg zien we oude pakhuizen en fabrieksgebouwen die getuigen van de bedrijvigheid die hier in de twintigste eeuw heerste. Een mooi voorbeeld hiervan is de pas gerestaureerde timmerfabriek. Jacco is, als rasechte Vlissinger, benieuwd naar de transformatie van een traditionele werf naar een hypermoderne multinational. “Als er een schip te water werd gelaten, liep de hele stad uit. Dat was voor ons echt een belevenis.”

Marokko

Bij de scheepswerf zien we twee fregatten voor de Marokkaanse marine in aanbouw. We worden opgewacht door Jarno Koster (34) van de afdeling PR en Communicatie en Erwin Moerdijk (41). Erwin is productiecoördinator en verantwoordelijk voor de technische bouw van de fregatten. “Deze fregatten zijn zogenoemde SIGMA-klasse fregatten.” Ze kenmerken zich door de vloeiende lijn van de boeg. Ze zijn 98 meter lang en kunnen een snelheid van 27,5 knopen bereiken. Aan boord kunnen

negentig mensen. Veel landen hebben interesse in dergelijke schepen. Indonesië heeft er vier gekocht en Marokko neemt er drie af. Het eerste schip is opgeleverd en deze twee zijn nog in de afbouwfase.”

Zeeuwse hightech industrie

Buiten lopen technici en lassers af en aan. De bouw is erg specialistisch. “Dat moet ook wel, want het schip is uitgerust met uiterst geavanceerde systemen. Dit schip gaat patrouilletaken uitvoeren en is ook in staat om gezamenlijke operaties met andere NAVO-landen uit te voeren”, vertelt Jarno.

Helikopterdek

SIGMA-schepen worden modulair opgebouwd uit secties van ongeveer zeven meter en kunnen worden aangepast aan de wensen van de klant. Dit schip is uitgerust met een helikopterdek en een ruimte die wordt ingericht als hangar. Bij de bouw zijn diverse partijen en leveranciers betrokken. Van de tekentafel tot oplevering duurt de bouw van een dergelijk schip ongeveer drie jaar.

Kilometers kabel

In het schip zijn tal van kabelgoten netjes achter de plafonds en langs de wanden verwerkt. Het fregat is

uitgerust met hightech elektronica. “Je wilt niet weten hoeveel kilometer kabel in dit schip zit”, lacht Jarno. Elke ruimte is logisch ingedeeld en over elk detail is nagedacht. In de commandokamer zien we verschillende monitoren. “Dit is het zenuwcentrum van het fregat”, vertelt Erwin. “Op deze monitor zie je alle schepen in de omgeving.” De machinekamer is het kloppend hart. Het schip wordt aangedreven door twee motoren van elk twintig cilinders. In de ruimte is het een wirwar van kabels, pompen en buizen. Lezer Jacco is er stil van.

Roerig verleden

Door de jaren is het voortbestaan van de scheepswerf niet vanzelfsprekend geweest. In de Tweede Wereldoorlog was de toenmalige Koninklijke Schelde regelmatig doelwit van lucht-aanvallen. Negentig personeelsleden werden slachtoffer van oorlogsge-

Damen Schelde Naval Shipbuilding

- Opricht in 1875
- Medewerkers: 1.000
- Afzetgebied: wereldwijd
- Sector: marine scheepsbouw
- www.damennaval.com

Links: Er werken 1000 mensen bij Damen.
Linksonder: Het helikopterdek van een fregat in aanbouw.
Rechtsonder: Erwin Moerdijk (links) en lezer Jacco den Toonder (tweede van rechts).

weld. In de jaren tachtig werd de werf getroffen door economische tegenspoed. In 2000 werd de Koninklijke Schelde Groep overgenomen door de Damen Shipyards Group. Er zijn ongeveer duizend mensen werkzaam bij het bedrijf.

Aardappels opzetten

“Vlissingen en de Schelde zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden”, vertelt Jarno. “Als om vijf uur ’s middags de fabrieksfluit ging, was dat voor moeder de vrouw het teken om

de aardappels op te zetten. Verkeersregelaars regelden het verkeer dat uit de fabriek kwam.”

In de loop der decennia breidde de werf uit en veranderde het aanzien van Vlissingen drastisch. Gebouwen en straten verdwenen. Maar De Schelde bouwde ook woningen voor haar werknemers. De zgn. ‘Rooie Buurt’ tussen de Van Dishoeckstraat en de Scheldestraat is hier een voorbeeld van. Ook zorgde de werf voor een bloeiend verenigingsleven en was

er een toneelzaal, die met meer dan zevenhonderd zitplaatsen de grootste van Zeeland was.

Geldstromen

Jacco is trots dat een dergelijk bedrijf zich in Vlissingen bevindt. “Zelf ben ik werkzaam in het bankwezen en blijven geldstromen beperkt tot getallen die zich via een computerscherm verplaatsen van de ene rekening naar de andere. Tamelijk abstract dus. Hier wordt het geld echt verdiend met maritieme bedrijvigheid.” ■

: in de steigers

- Aannemer: Scheepers BV Oud-Gastel
- Locatie: Willempolderseweg Geersdijk
- Lengte waterloop: 2300 meter
- Te verwerken grond: 30.300 m³
- Verbreedt met: 5 tot 10 meter

Meer neerslag per jaar en meer regen per bui, we merken het allemaal. Extra waterberging is dan geen overbodige luxe. Het waterschap werkt al jaren op verschillende plaatsen om waterlopen te verbreden. Momenteel werken we onder andere rond Geersdijk.

door Linda van Dijke

Verbreden waterlopen Geersdijk

Aan de Willempolderseweg en Provincialeweg bij Geersdijk wordt heel wat grond verzet, zo'n 30.000 m³ om precies te zijn. Door het verbreden van de waterloop die naar gemaal Willem toe loopt, slaat het waterschap twee vliegen in één klap. Meer waterberging creëren en tegelijkertijd de natuur een handje helpen. Dat laatste gebeurt door de oever van een flauw talud te voorzien zodat dieren beter in en uit het water kunnen en er meer soorten planten voorkomen. Leo Verhagen is projectleider: "Ik heb

veel contact met mensen, veelal met boeren. Dat contact is een van de leukste kanten van mijn werk. Het weer is een belangrijke factor bij dit soort werken. Je wilt geen diepe sporen achterlaten op het land. Gelukkig hebben we door de mooie nazomer tot nu toe 90% van het werk droog kunnen doen. De boeren waren stiktevree, dan vonden we ineens koeken in de keet. Maar als het dan zoals nu een dag geregend heeft..." Terwijl de kraan de laatste stukken grond afgraaft, egaliseert verderop

een bulldozer het geheel. Leo: "Die werkt met een laser en gps zodat het niet alleen vlak gemaakt wordt maar ook op dezelfde hoogte komt." Binnenkort komen op de oevers nog speciale matten. Die matten zorgen ervoor dat de oever stabiel blijft als het gemaal aanslaat. Door de trekende werking van het gemaal, krijgt een oever veel te verduren en kan erosie het gevolg zijn. Plantjes groeien gewoon door de matten heen. Zo blijft-ie natuur- en boervriendelijk. ■

Wat is het verschil tussen bier en pils en waarom smaakt bier tijdens carnaval anders? We vroegen het aan bierkenner en brouwer John Vermeersen (42) van bierbrouwerij De Halve Maan in Hulst.

door Linda van Dijke

In de Middeleeuwen dronk men bier als water. Niet omdat het er zo lekker uit zag. Volgens John Vermeersen van bierbrouwerij De Halve Maan uit Hulst, zag het er zelfs uit als een bord Brinta. Nee, water was in die tijd niet schoon en bier was gekookt en dus gezonder. Vandaag de dag heeft het drinken van een biertje meer functies dan alleen het lessen van de dorst. John heeft het over de smaakherinnering. “Je kent het vast, als je in Spanje een heerlijke sangria hebt gedronken en daar een fles van mee naar huis neemt, kan diezelfde sangria ineens niet meer zo lekker zijn.”

Zondebok

Bierbrouwerij De Halve Maan is een microbrouwerij, waar zo'n 200.000 liter per jaar gebrouwen wordt. Te koop bij zelfstandige slijterijen maar ook via sommige supermarkten en natuurlijk horecagelegenheden in Zeeland. De namen van de bieren liegen er niet om: Lazarus, Zeeuwsche Witte, Zondebok, Grof Geschut, Java krieg, Dobbele Java en John's favoriet Java tripel. “Hoeveel bier ik zelf drink? Dagelijks. Soms aan het eind van de dag of anders 's avonds. Lekker met oude kaas erbij. Dan kan ik gerust een hele avond doen met twee biertjes. Overigens drink ik ook graag wijn.”

Mout

De brouwerij is gehuisvest in een oud graanpakhuis. Vandaag de dag komt het graan, of

beter gezegd, het mout, nog steeds als een van de belangrijkste grondstoffen binnen. Het mout komt onder andere van de mouterij in Kloosterzande, meestal van gerst maar ook wel van tarwe, rogge of haver. John legt uit: “Mout is ontkiemd graan. Het zetmeel uit het graan is omgezet in suikers zodat we het kunnen vergisten. Later in het brouwproces worden de suikers omgezet in alcohol.”

Bier of pils?

De Halve Maan is de laatste brouwerij in Nederland die met bovengisting werkt. Bovengisting is een manier van vergisten waarbij de gist op het bier drijft tijdens de gisting. Dit geeft een vollere smaak. Bovengisting gebeurt bij een temperatuur tussen de 18 en 25 graden. “Dat is ook de reden waarom in de Middeleeuwen deze techniek werd gebruikt, men kon toen nog niet koelen”, verklaart John. Hij gaat verder: “Het tegenovergestelde is ondergisting, dat is pils. Het brouwen van pils gebeurt bij lagere temperaturen, zo tussen de 8 en 15 graden. Wij brouwen naast pils, voornamelijk ambachtelijk bovengistingsbier.”

Carnavalsbier

Waarom smaakt bier tijdens carnaval of evenementen anders dan anders? John rekent af met het gerucht dat dit bier zou zijn aangengelgd met water. “Dat kan niet eens, dan zou een brouwerij speciaal aangengelgde va-

“Ik kan rustig een uur
over een **glas bier** doen”

John Vermeersen is mede-eigenaar en brouwer.

Boven: John Vermeersen.
Midden: De brouwerij is gevestigd in een oud graanpakhuis.
Onder: De Halve maan brouwt zowel pils als bier.

ten moeten gaan produceren en dat voor een paar dagen per jaar moeten gaan distribueren." Maar hij kent wel de echte reden: "Als je aan het feesten, dansen, springen bent verbrand je meer energie - in dit geval alcohol - dan als je een avond thuis zit of op een barkruk. Daarom word je minder snel dronken." Hij gaat verder: "Plus het idee dat je je minder zat voelt als er iemand naast je zit die nog veel zatter is."

Oorverdovend stil

Er is weinig leven in de brouwerij als we de brouwzaal binnenstapen. "We brouwen gemiddeld 1 a 2 keer per week. Dan is het hier echt oorverdovend." Een beeldje van de heilige Arnoldus prijkt boven een van de ketels uit. John: "Hij gaf destijds het advies om bier te gaan drinken in plaats van water omdat dit schoner was. Je ziet Arnoldus in elke Vlaamse brouwerij staan, maar in een kerk heb ik 'm nog nooit gezien..."

Brouwsel proeven

Tijdens het brouwproces wordt het brouwsel op verschillende momenten geproefd. Maar of dat nu zo'n eer is? John: "Voor de vergisting plaatsvindt, proeven we het voor het eerst. Het smaakt dan naar een hand suiker

in een glas water." Tijdens de vergisting is het tweede proefmoment: "Je proeft de prikkeling erin. Je proeft al wat meer de biersmaak maar het lijkt of je de ingrediënten los proeft. Alsof het nog geen geheel is. Het is net als met erwtensoep, die wordt ook beter na een paar dagen."

Een flinke sloot bier

John vertelt dat het brouwen op zich niet het meeste werk is. "Een hele dag werk levert een flinke sloot bier op. Het reinigen en het bottelen vraagt de meeste tijd en aandacht, flesjes moeten handmatig op de band gezet en moeten er ook weer handmatig uit gehaald worden. Per uur kan de bottelmachine 2500 flesjes afvullen."

Bier uit 1540?

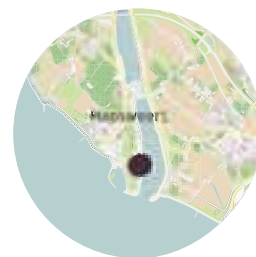
John weet veel over de geschiedenis van bier en de ontwikkeling van smaken. "Dat laat ik mensen ook proeven tijdens de excursies. De smaken zijn veranderd, tegenwoordig zitten er veel meer pepers en kruiden in het eten. De samenstelling van bier is ook gewijzigd ten opzichte van het ambachtelijke bier uit de Middeleeuwen. Je ziet wel eens dat brouwerijen op hun etiket zetten 'recept uit 1540'. Nou, ik mag het hopen van niet..." ■

: bijzonder gevonden

Ooit was Hansweert een belangrijk knooppunt aan het Kanaal door Zuid-Beveland, een van de drukst bevaren kanalen van Europa. Schepen zijn er nog steeds, maar de bedrijvigheid is verdwenen en deze sluizen doen geen dienst meer.

door Danielle Steijn-Laing

Oude sluizen Hansweert

De Zuidersluis, de middelste van de drie, was als eerste gereed in 1865. Daarna werd de Westsluis gebouwd in 1872. Deze twee kolken hadden handbediende sluisdeuren. In 1916 opende koningin Wilhelmina de hypermoderne, elektrische derde sluis, de Oostsluis. In de goede jaren passeerden honderdduizend schepen per jaar en werkten er meer dan tweehonderd man: parlevinkers, tijdmannen, slikloodsen en douaniers. Er werd van alles verkocht aan de afgemeerde schippers, waar de plaatselijke middenstand goed aan verdiende.

Toen Rijkswaterstaat in 1975 twintig kilometer verderop het Schelde-Rijnkanaal opende, nam de handel rond de sluizen van Hansweert zinderen af. De vaarroute tussen Rotterdam en Antwerpen was immers veel korter door dit nieuwe kanaal. In Hansweert wordt een modernere, snelle doorgang aangelegd, waardoor in 1987 een eind komt aan de drie oude sluizen. Inmiddels zijn er van de Oost- en Zuid slechts restanten over. Over de deuren van deze sluizen zijn fiets- en wandelpaden aangelegd. Onder de sluisdeuren geen golven meer, maar enkel nog gras. ■

Een wapperende hand komt door de brievenbus als we aanbellen bij Frank Thilleman (48). De vrolijke kraanmachinist van het waterschap houdt wel van een grapje op zijn tijd. Samen met zijn vrouw Carla (48, medewerkster broodafdeling supermarkt) woont hij in Aardenburg.

Gezelligheid kent geen tijd in Aardenburg

Frank is er geboren en getogen, zijn vrouw komt uit het naastgelegen Eede. “Je moet wel deze kant op komen hè als je met een echte Aardenburger trouwt”, lacht ze. Ondertussen zijn ze allebei verknocht aan het volgens Frank saamhorige Aardenburg. Frank: “Hier hangt het allemaal aan elkaar. Er zijn ontzettend veel verenigingen en er is dus altijd wel

iets leuks te doen.” Zo is Frank nu al druk met carnaval. Als ‘carnavalspliessie’ is hij de man van de tijd die tijdens carnaval het draaiboek in de gaten houdt en de raad van elf naar het volgende café dirigeert. “Nu bouwen we alleen nog maar in de weekenden aan de carnavalswagens, straks ook op doordeweekse avonden.” Niet alleen bij carnaval houden

Frank en Carla van gezelligheid. Dit jaar hebben ze hun tuin opnieuw ingericht. “Er zijn hier al heel wat hapjes en drankjes genuttigd”, vertelt Carla wanneer ze bij het tuinhuisje en het nieuwe terras staan. Als het even kan, leven ze van april tot september buiten”, vult Frank haar aan. De klok aan het tuinhuis verklapt hoe, die staat altijd op vijf over twaalf...